

5 Ιουλίου 2021

Η λουθηρανική κριτική στο μοναχισμό

[Ορθοδοξία](#) / [Θεολογία](#) / [Ορθοδοξία](#)

[Πρωτοπρεσβύτερος Βασίλειος Γεωργόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ](#)

Μεταξύ των θεολογικών ζητημάτων που η κριτική εκφράστηκε άμεσα από την πρώτη στιγμή της εμφάνισης του Προτεσταντισμού στο ιστορικό προσκήνιο υπήρξε και το ζήτημα του μοναχισμού, έχοντας βεβαίως υπόψη τους την εξέλιξη των μοναχικών θεσμών, όπως αναπτύχθηκαν στη Δύση μετά το σχίσμα.

Ἡ αντίθεση του λουθηρανικού χώρου καταγράφεται κατά τρόπο επίσημο και σαφή στα Συμβολικά κείμενα του χώρου. Στο άρθρο 27 της Αυγουσταίας Ομολογίας(1530)[1], που αποτελεί το θεμελιώδες καταστατικό κείμενο του λουθηρανισμού, συνοψίζονται κατά τρόπο σαφή οι λόγοι εναντίωσης των λουθηρανών στον μοναχικό βίο.

Μεταξύ των άλλων στο Άρθρο 27 της Αυγουσταίας Ομολογίας επισημαίνονται νοσηρά στοιχεία του δυτικού μοναχικού βίου στα χρόνια προ και κατά τη Μεταρρύθμιση όπως, ότι εγίνοντο μοναχοί άνθρωποι ανώριμοι σέ μικρή ηλικία που προχωρούσαν σ' αυτή την επιλογή λόγω άγνοιας και ανωριμότητας, άλλοι γιατί υποχρεώθηκαν κατόπιν πιέσεων να δώσουν μοναχικούς όρκους πριν τη νόμιμη ηλικία με αποτέλεσμα, να μην υπάρχει πειθαρχία ή και να αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη μοναχική ζωή με όλα τα παρεπόμενα μιας τέτοιας επιλογής.

Επίσης, ότι εκφράστηκαν υποτιμητικές απόψεις προς την ιερότητα της έγγαμης ζωής από τον υπέρμετρο έπαινο της αγαμίας. Επικρίνονται θεολογικοί ισχυρισμοί, ότι οι μοναχικοί όρκοι ισοδυναμούν με το βάπτισμα, ότι είναι τρόπος ζωής ανώτερος και κατάσταση τελειότητας από άλλους που έδωσε ο Θεός, ότι αποτελούν παράγοντες χάριτος που προσθέτουν εκ μέρους του ανθρώπου αρετή και αξιομισθίες.

Στους επικριτικούς ισχυρισμούς του άρθρου δεν απουσιάζουν και θέσεις, ότι οι λαθεμένες συστάσεις της μοναχικής ζωής προσφέρουν στους ανθρώπους ολέθριες απόψεις, που τούς οδηγούν στο να μην αντιλαμβάνονται, ότι ο Θεός υπηρετείται με τούς νόμους που αυτός έδωσε και όχι με κανόνες ανθρώπινης έμπνευσης όπως

είναι ο μοναχισμός. Το άρθρο καταλήγει με το ότι η όλη περί των μοναχικών όρκων διδασκαλία είναι λάθος, μάταιη και δεν έχει καμία αξία.

Στην Απολογία της Αυγουσταίας Ομολογίας[2] ο Μελάγχθων, θα αναφερθεί στις καταχρήσεις που λάμβαναν χώρα και στο πεδίο αυτό. Θα ελέγξει δριμύτατα τη σχολαστική διάκριση των εντολών του Θεού σέ εντολές (praeccepta) και παραινέσεις(consilia), όπου οι μεν πρώτες έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα τήρησης απ' όλους, οι δε παραινέσεις (παρθενία, ακτημοσύνη, κ.ά.), ως μη υποχρεωτικές, εφ' όσον επιλεχθούν, οδηγούν στην τελειότητα και προσφέρουν μεγαλύτερες αξιομισθίες στο έργο της σωτηρίας.

Στη συνάφεια αυτή εξίσου δριμύτατη είναι η κριτική του και στο ότι οι παραινέσεις (consilia), λόγω της αξιομισθίας τους, αποτελούν ένα είδος εξαγοράς της σωτηρίας εκ μέρους των μοναχών, κάτι το οποίο προσέκρουε τόσο στις ανθρωπολογικές παραδοχές του Προτεσταντισμού ιδιαιτέρως όμως στη σωτηριολογία του, σύμφωνα με την οποία η δικαίωση του ανθρώπου είναι αποκλειστικά έργο του Χριστού άνευ της ελαχίστης ανθρώπινης συμβολής, προσφέρεται μέσω της θείας χάριτος και λαμβάνεται αποκλειστικά μέσω της πίστης.

Στην Απολογία ο Μελάγχθων θα αναφερθεί στις καταχρήσεις που σχετιζόνταν με τον μοναχικό βίο της εποχής του, θα πολεμήσει τον ισχυρισμό, ότι ο μοναχισμός αποτελεί ανώτερη βιωματική επιλογή και κατάσταση και ιδιαιτέρως θα ασκήσει κριτική σέ κάθε επιχείρημα, που παρουσίαζε τούς μοναχικούς όρκους ως « υπέρτακτο έργο» με παραγόμενες αξιομισθίες στο πεδίο της σωτηρίας.

Επιπλέον, μεταξύ των άλλων επικριτικών ισχυρισμών, διατύπωσε και την αδιαπραγμάτευτη θέση του χώρου, ότι η μοναχική πολιτεία όχι μόνο δεν αποτελεί εντολή του Θεού, αλλά ανήκει στις ανθρώπινες παραδόσεις και είναι ψευδής ο ισχυρισμός, ότι η μοναχική ζωή είναι συμβουλή του Ευαγγελίου[3].

Πρέπει εν προκειμένω να επισημάνουμε, ότι η επικριτική στάση του Μελάγχθονος ενάντια στο μοναχισμό εκφράστηκε πολύ νωρίς, ήδη από την πρώτη έκδοση το 1521 του έργου του «*Loci Communes*», που θεωρείται το πρώτο εγχειρίδιο δογματικής του Προτεσταντισμού, με σχετική εκτενή αναφορά (3, 93-107)[4].

Στο ίδιο πλαίσιο ο Λούθηρος, στα Σμαλκαλδικά άρθρα (Part III, art. 14)[5] αντιτίθεται με τρόπο κατηγορηματικό στον μοναχικό βίο, προτείνοντας την εγκατάλειψή του, καθώς στις μοναχικές υποσχέσεις έβλεπε μία χαρακτηριστική περίπτωση αξιομισθίας των ανθρώπινων έργων καθώς οι μοναχοί, κατ' αυτόν, πιστεύουν ότι θα κερδίσουν την σωτηρία με τα δικά τους έργα και όχι μέσω της

χάριτος του Χριστού. Στο έργο του αυτό θα χαρακτηρίσει απερίφραστα τη θέση του Θωμά Ακινάτη[6], ότι οι μοναχικές υποσχέσεις είναι ισόκυρες με το βάπτισμα ως «βλασφημία»[7].

Ο Λούθηρος, ήδη, πριν από τις θέσεις που θα διατυπώσει στα «Σμαλκαλδικά Άρθρα», την επικριτική στάση του απέναντι σ' επιμέρους εκδηλώσεις του μοναχικού βίου, της μοναστικής οργάνωσης αλλά και της αγαμίας του κλήρου, μεταξύ των άλλων θεμάτων, την είχε εκφράσει το 1520 στο έργο του, «Προς τούς χριστιανούς Ευγενείς του γερμανικού έθνους» [*An den christlichen Adel deutscher Nation*] [8]. Κατά τρόπο όμως σαφή και απερίφραστο με επιχειρηματολογία που δομείται πάνω σέ πέντε άξονες, ο μοναχισμός απορρίπτεται στο ad hoc ειδικό έργο του για τούς «μοναχικούς όρκους» [*De votis monasticis iudicium*] το 1521[9].

Την απόρριψη του μοναχικού βίου ο ίδιος θα την επιβεβαιώσει εμπράκτως και επισήμως, μοναχός όντας προηγουμένως, με το να νυμφευθεί στις 13-6-1525 τη μοναχή Katharina von Bora (1499- 1552).

Σημειώσεις.

[1]. Βλ. Paul T. McCain, *Concordia. The Lutheran Confessionis*, Saint Louis 2006², σσ.53 - 58. L. Grane, *Die Confessio Augustana*, Göttingen 1996⁵, σσ.180-185.

[2]. Βλ. Paul T. McCain, *Concordia*, όπ.π., σσ. 236 - 248.

[3]. Βλ. Paul T. McCain, *Concordia*, όπ.π., σ. 242

[4]. Βλ. Ph. Melanchthon, *Loci Communes 1521, Lateinisch - Deutsch, (Übersetzt von H.G.Pöhlmann)*, Gütersloh 1997², σσ.124 -131.

[5]. Βλ. Paul T. McCain, *Concordia*, όπ. π., σσ. 283 -284.

[6]. Βλ. S.Th.II, 2, qu 189, art 3 ab 3

[7]. Βλ. Paul T. McCain, *Concordia*, όπ.π., σ. 284 . Έπιμέρους παραμέτρους τής κριτικής τοϋ Λουθήρου κατά τοϋ μοναχισμοϋ βλ. B.Lohse, *Luthers Kritik am Mönchtum*, στό EvTh 20(1960) 413 - 432. Πρβλ. A.von Harnack, *Lehrbuch der Dogmengeschichte, Band 3*, Darmstadt 1964⁵, σσ. 850 - 851.

[8]. Βλ. WA 6, 381- 469.

[9]. Βλ. WA 8, 564 - 670.

<https://bit.ly/3yhdsUG>